

logi – mellan det lojalitetstro, höykirkelige, Romavennlige, disiplinære, hierarkiske og etisk konservative på den ene siden, og det friggjørende, revolusjonære, og dristig nyskapende på den andre siden. Romero er allerede langt på vei *de facto* kanonisert blant mange av Latin-Amerikas fattige troende. I Vatikanet pågår en helgenkåringsprosess. Utfallet er ytterst usikkert. Hva som *er* sikkert, er at det er og vil fortsette å være sterkt motstridende fortolkninger av skikkelsen og teologen Oscar Arnulfo Romero – og at de motstridende fløyene i tilfelle en offisiell kanonisering vil gjøre alt for å trekke ham «til seg.» Det er grunn til å hevde at denne spenningen kan spores tilbake til Romeros personlighet og virke. Derfor ville det vært fruktbart om Dameraus bok hadde gitt mer hjelp til å få belyst dette indre motsetningsforholdet.

Disse innvendingene henger sammen: En drøftelse av spenningen i Romero, særlig hans konservative, vertikalistiske drag, ville kastet lys over faren for en institusjonaliserende og paternaliserende implikasjon av tesen om prekenen som den levende teologiens sted. De rokker likevel ikke ved hovedinntrykket: Hans Damerau har gjennom sin bok gitt oss en verdifull presentasjon og analyse av et viktig stykke nyere post-kolonial kirke- og teologihistorie, med direkte relevans for teologi og prekenpraksis også i den skandinaviske konteksten.

Sturla J. Stålsett



Resuméer av doktorsavhandlingar

Magnus Abrahamson: *Jesu oppstandelse som historisk problem. En studie av Rudolf Bultmanns och Wolfhart Pannenberg's tolkningar.* 265 sid. Norma, Skellefteå 2001.

I sin avhandling, som är skriven i tros- och livsåskådningsvetenskap vid Teologiska institutionen i Uppsala, behandlar Magnus Abrahamson Rudolf Bultmanns (1884–1976) och Wolfhart Pannenberg's (f. 1928) tolkningar av Jesu oppstandelse. Knappast någon av 1900-talets teologer har uppmärksammat lika mycket som Bultmann för sina försök att tolka Jesu oppstandelse på ett sätt som innebär att inget

extraordinärt ägde rum i den kronologiska historien (Historie). Pannenberg är å andra sidan en av de mest kända nutida teologer som argumenterar för att personen Jesus uppstod och att graven var tom som en följd av detta.

Avhandlingens huvudsyfte är att göra en kritisk innehållsanalytisk av Bultmanns och Pannenberg's uppståndelsesteologier. Huvudsyftet kan delas upp i fyra mer preciserade delsyften. Det första är att, mot en teologihistorisk bakgrundsteckning, presentera Bultmanns och Pannenberg's uppståndelsesteologier. Att göra en utförlig presentation av Pannenberg's uppståndelsesteologi är särskilt motiverat eftersom det finns få omfattande presentationer som både refererar till hans tidiga arbeten från 1960-talet och hans senare från 1990-talet.

Det andra delsyftet är att jämföra Bultmanns och Pannenberg's uppståndelsesteologier utifrån begreppen bakgrundsteori (dvs. deras syn på Gud och historien), tolkningsprinciper, exegetiska resonemang, uppståndelsens betydelse och trostillägnelse. Avhandlingens tredje delsyfte är att systematisera olika sätt på vilka man kan tolka Nya testamentets berättelser om Jesu oppstandelse. Systematisering bidrar med att klargöra Bultmanns och Pannenberg's positioner. Den banar också väg för det fjärde delsyftet som är att skissera några riktlinjer för hur Bultmanns och Pannenberg's teologier kan tolkas på ett konstruktivt sätt idag.

En av Abrahamson's förhoppningar är att avhandlingen skall fungera som en orienteringskarta. Inte på så sätt att den främst talar om i vilken riktning läsaren skall gå eller att den avslöjar alla tänkbara vägval. Hans förhoppning är emellertid att avhandlingen skall fungera som en karta genom att dels klargöra några centrala problem som den som reflekterar kring Jesu oppstandelse kan möta, dels genom att ge några förslag på relevanta förhållningssätt till de aktualiserade problemen.

Anne-Christine Hornborg: *A Landscape of Left-Overs: Changing Conceptions of Place and Environment among Mi'kmaq Indians of Eastern Canada (Lund Studies in History of Religions volume 14), 331 sid. Almqvist & Wiksell International, Stockholm 2001.*

I september 1989 kom det till kanadensiska mi'kmaq-indianers kännedom att ett enormt granitbrott (ett av de tre största i världen) planerades att öppnas vid Kellys Mountain på ön Cape Breton i östra Kanada. Mi'kmaq-traditionalister organiserade genast en fredlig trumceremoni på berget och en talesman deklarerade att det planerade granitbrottet var en förömläppning mot både mi'kmaq-folket och Moder Jord.

Berget var för dem Kluskaps Mountain, en historisk, kulturell och betydelsefull andlig plats, eftersom det var deras gud och profet Kluskaps boning.

Den från början fredliga mi'kmaqprotesten skulle senare utvecklas till en mera militant hållning och debatten om granitbrottet föras utifrån en klar polarisering av vissa begrepp, t.ex. västerländsk/mi'kmaqisk («indiansk») natursyn, västerländsk kolonisation/mi'kmaqisk (andra indiangruppers) förlust av sitt land, den vite mannens girighet/indianers andlighet och vördnad av Moder Jord. Mi'kmaqs återopande av sin traditionella natursyn möttes av olika reaktioner i storsamhället. Kritiker ifrågasatte om det bland dagens moderna reservatsbor fortfarande fanns kvar en traditionell natursyn medan andra välkomnade ett alternativ till den västerländska natursyn som de menade var roten till dagens miljöhot.

Denna avhandling undersöker historiska förändringar i mi'kmaqindianernas livsvärld. Mi'kmaqs kulturhero Kluskap blir en nyckelperson för att studera större frågor som tradition, skiftande föreställningar om natur och olika former av naturumgänge. Två perioder avgränsas i mi'kmaqs historia. Den första studien avser att beskriva den verklighetsuppfattning, kunskapssyn och miljöetik som ligger till grund för förmoderna mi'kmaqjägares ekokosmologi och som har omtalats som animism. Denna period omfattar tiden 1850 till 1930, då mi'kmaq tvingas in i ett reservatsboende. Den andra studien undersöker den eko-kosmologi som skapats av nutida reservatsbor och som skulle kunna betecknas som en «helig ekologi». Denna period placerar kulturheron i modern tid, 1990-talet, då hänvisningarna till traditionen kring honom spelade en stor roll i kampen mot det planerade gruvbrottet. Med exempel från denna kamp diskuteras hur mi'kmaq idag bygger upp sina traditioner och sitt naturumgänge i samspel med det moderna samhället, där miljörelser, utbildning och panindianism spelar en viktig roll, men också reservatslivet. Genom att förankra sitt engagemang i reservatslivet har mi'kmaqtraditionalisterna i hög grad lyckats möta båda yttre och inre misstänksamhet om deras trovärdighet.

Anders Runesson: *The Origins of the Synagogue: A Socio-Historical Study* (ConBNT, 37). 573 sid. Almqvist och Wiksell International, Stockholm 2001.

Vid utgången av första århundradet evt fanns det synagogor inte bara i Palestina utan överallt i det romerska riket där judar levde och verkade. Institutionen fyllde en mängd funktioner, men den mest unika av dessa i den dåtida världen var den offentliga, rituella läsningen av Torah. Denna aktivitet gav syna-

gogan dess särprägel i det grekisk-romerska samhällets vimmel av socio-religiösa institutioner. Men när, var, hur och varför uppstod synagogan? Hur fick den sin särprägel? Vilka historiska, sociala eller politiska faktorer bestämde dess uppkomst och utveckling?

Ända sedan den moderna historieskrivningens gryning har forskare försökt lösa denna gåta, inte minst av den anledningen att den antika synagogan och dess natur ruvar på information av betydelse för två världsreligioner: judendom och kristendom. Man känner än idag denna antika institutions påverkan på den moderna världen genom dessa religioners inflytande på människor och samhällen. Ändå finns det idag ingen konsensus i frågan om synagogans ursprung och debatten är livlig.

I syfte att bidra till en lösning av detta svårgripbara problem tar avhandlingen i beaktande allt tillgängligt källmaterial, litterära texter såväl som inskriptioner, papyrer och arkeologiska lämningar. Källmaterialet läses ur ett socio-politiskt perspektiv, vilket innebär att inte bara religiösa eller liturgiska faktorer diskuteras utan också bakomliggande maktfrågor och politiska strategier ses som viktiga delar i förklaringsmodellerna.

Undersökningen spänner över tiden 500 fvt till 200 evt och hävdar att bakom den institution som benämns med olika termer för «synagoga» under första århundradet döljer sig egentligen två typer av institutioner: den lokala bysamlingen, ett slags kommunhus vilket inkluderade religiösa funktioner, och s. k. frivilligföreningar, eller *collegia*, en grekisk-romersk organisationsform för privata sammanslutningar och intressegrupper. Den förra av dessa institutioner uppkom som en följd av persisk kolonialpolitisk strategi i Yehud (Juda). Den senare typen av institution utvecklades under det att hellenistiskt inflytande gjorde sig gällande i Palestina. I Diasporan var situationen helt annorlunda. Här ersattes judisk templiturgi successivt av synagogliturgi, och de judiska templen (det fanns flera sådana runt om i diasporan) omvandlades till synagogor.

Avhandlingens resultat berör inte endast frågor om hur judendomen formades i persisk tid, utan påverkar också vår förståelse av den socio-religiösa miljö under det första århundradet evt och relationen mellan olika religiösa grupper, som till exempel jesusrörelsen och fariseismen.

